

SIDE

Eesti raudtee- ja posti-telegraafi-telefoni-teenijate kutse-organisatsioonide häälekandja

Tellimise hinnad: Aastas postiga . . . Mk. 200.— Poolaastas " 100.— Üksiknumber 20 mk.	Ilmub 1-2 kord kuus Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, ladudes, raudtee- ja posti-telegraafi-teenijate kutseorganisatsioonide ja nende osakondade juhatuste juures, kõigis postkontorites ja lehe tellimiskohtil. Toimetus ja talitus: Tallinna, Tehnika t. 16. Telefon: Balti keskjaam 201.	Kuulutuste hinnad: Terve lehekülge Mk. 3000.— Pool lehekülge " 1500.— Veerand " " 750.— Kaheksandik " " 400.— Tekstis 50 prots. kallim.
---	--	--

Nr. 9

September 1926 a.

III. aastakäik

Kõigile riigiteenijaile!

Alaliselt edasitormav elu seab inimesele aegajalt ja päevpäevalt uusi ülesandeid ette. Iga aastasada ja -kümme viib kõiki rahvaid, riike ja kodanikke uute ülesannete lävele. Elu ja aeg nõuab inimestelt eluraskustega võitlemiseks kui ka vaimliste tarviduste rahuldamiseks isesuguseid ja ajakohaseid abinõusid.

Eesmärkide taotlemiseks on moodustatud mitmesugused organisatsioonid, liidud ja koondused. Ühinevad riigid ja rahvad, et ühiselt teatud eesmärki saavutada. Samuti ühinevad ka kodanikud, moodustades mitmekesiseid organisatsioone, mis tegutsevad majandusliste, kultuuriliste, kasvatusliste jne. eesmärkidega.

Sarnaste organisatsioonide hulka kuuluvad ka meie kutseühisused.

Aastaid kestnud maailmasõjast tekkinud majandusline kriis ja sellest tingitud rahakursi langemine tõstab alatasa tarbeainete hindu ja alandab palgateenijate igapäevast sissetulekut.

Ka riigiteenijad, kes suuremalt osalt väikepalgasaajad, on kannatanud majanduslist kitsikust kogu iseseisvuse aja.

Ajal, mil Eesti hakkas pea mitte millestki riiki looma, mil suurem tähelepanu oli pühendatud riiklise olemasolu eest võitlemisele, leppisid ka riigiteenijad viletsusega, teades, et see on ajutine ning lootes olukorra paranemist elu normaalseks muutmisel.

Nüüd aga, kus meie juba palju aastaid rahus elanud, mark stabiliseerunud ja riikline eelarve tasakaalu viidud, ei või riigiteenijad enam sellega leppida, et nad alatasa peavad vaevlema ja nimelt madalate palkade tõttu kannatama alatoiflust ning elama antihügieenilisis tingimuis.

Põhjusel, et ei seadusandline asutus ega ka ükski valitsus pole midagi teinud hukade väikepalgasaajate olukorra parandamiseks, tuleks kõigil riigiteenijail koonduda kutseühingute ümber, et ühisel jõul oma õiguste ja huvide eest võidelda.

Kutseühisused on rajatud elust väljakasvanud nõuetele. Kutseühisuste peamiseks ülesandeks on teenijate majandusline olukorra parandamine. Mitmeid aastaid on kutseühisus teenijaskonna palgaolude parandamiseks võitlust pidanud. Selle võitluse tagajärjeks olid 13. ja siis 14. kuupalgad. Seepärast ei või öelda, et meie nõudmistega ei ole valitsus sugugi arvestanud. Nendel on olnud teatud mõju ja neilt on saanud nii mõnigi korraldus riigiteenijate kasuks oma alguse.

Tilk-tilgalt võidab vesi ajajooksul terved kaljud, miks ei või siis ka meie aegajalt ikka suuremaid ja reaalsemaid tagajärgi oma olukorra parandamiseks palgakõrgenduse näol saavutada? Käesoleva aasta algul valitsuse poolt väijatõotatud uus tasude seaduse eelnõu ja sellele järgnev koosseisude seaduse eelnõu, milles riigiteenija kuuluvus tasude seaduses ettenähtud palgaastmesse ära tähendatud, on oma algatuse saanud riigiteenijate organisatsioonide ühisest pealekäimisest. Alamaastmelised teenijad on kahjuks koosseisu seaduses palgaastmetesse paigutamisel sattunud enam kui ebasoodsasse olukorda, nende palgakõrgendus kõigub 14-700 marga vahel kuus, kuna paljudel kõrgemaastmelistel palgakõrgendus kuus mitu tuhat marka välja teeb. Selle pahe kõrvaldamiseks tahavad organisatsioonid energilisemaid samme astuda, tugenedes põhimõttele, et töö kõigile väärilist ülespidamist võimaldaks. Samuti asuvad organisatsioonid eitava valmisolekul riigiteenijate

giteenijate jaotuse asjus ametnikkeks ja vabapalgalisteks, mis ühedele mitmesuguseid soodustusi ette näeb, kuna teised õigustatud ei ole neid saama. Ka sarnase vahe tegemise vastu tahavad organisatsioonid võidelda. Ja just selleks peaks riigiteenijad, kui üks, ühinguisse koonduma, et ise kaasa aidata neid elulisi küsimusi teostada.

Kuid imeliku ja kurva nähtusena osutub asjaolu, et umbes pooled meie ametkondade teenijaist pole veel koondunud kutseorganisatsioonidesse. Kaasteenijatel peaks küll juba selge olema, et meie ainult omal jõul ja omal algatusel suudame eneste olukorda parandada. Kahjuks peab aga konstateerima kurba fakti, et mitmed veel kutseühisuse vastu üksikõiksed on, mitmed ta peale koguni põlgatusega vaatavad, ta tegevust eitavad ja ei suuda kuidagi arusaamisele jõuda, et kättesaadud soodustused on suudetud läbi viia ainult organisatsiooni algatusel ja nõudel.

Praegu, kus Riigikogu varsti palgaseadust arutama hakkab, tuleb teenijail eriti valvel olla, sest esitatud koosseisu seaduse eelnõu on ebaõiglane ja ei too olulist parandust. Organisatsioonidel tuleb selle eest seista, et

palgaseadus sarnasel kujul maksma pandaks, mis teenijate olukorda parandaks.

Nende nõuete elluviimiseks, nende soovide kehastamiseks ja nende püüete maksmapanekuks on vaja teenijate esitusel kindlat seljatagust. Arvuliselt suurel organisatsioonil oleks suurem mõju nõudmiste esitamisel. Mis ühel ja vähestel võimata ehk raske, see hulgal võimalik.

Kuna meie riigiteenijad üle riigi laiali on paisatud, on võimata pidada organiseerimiskoosolekuid, ja ainuke abinõu on kirjaliku üleskutsega kaasteenijaid virgutada eneste huvide kaitsmisele.

Kaasteenijad, arendage, laiendage ja täiendage lühidalt esiletoodud mõtteid organiseerimise tarvilikkuse ja tähtsuse üle, tehke sellest vastavad järeldused. Pange kõik käed külge hea, kasuliku ja positiivse eesmärgi saavutamiseks. Ärksamad ja suurema algatusvõimega kaasteenijad asugu esmalt asja juure, olgu teistele eeskujuks. **Astugu kõik kutseühingute liikmeks, see tõttu kujuneks riigi- ja omavalitsuse teenijate organisatsioon arvurikkaks ja võimsaks.** Selleks jõudu ja edu!

Tööpuudus Euroopas.

(„Deutsche Post“ nr. 26 — 1926)

Et valitsus tööpuuduse probleemi lahendamiseks uusi kavasid ja teid otsimas, mis sugused ka ametkonnale teatud huvi pakuvad, väärib see küsimus, et selgitataks, millisel määral on tööpuudus väljakujunenud teistes Euroopa riikes. P. G. Z. toob järgmist selle küsimuse kohta: Saksamaa tööpuudusele vastab Euroopa tööpuudus. Sama probleemi — kuidas võimaldada miljonitele töötaolijatele ehk juhuslikult töötajatele kindlat pika-ajalist tööd? — kallal murravad päid enamjagu Euroopa riikest. Inflatsioonihõõnsad riigid on ainukesed erandid, kes selle küsimuse raskuse all ei kannata. Tekkinud olukorrad ilmaturul võimaldavad neile küll tööd, kuid jätavad seevastu teised naaberriigid leivata.

Protsentuaalselt langeb kõige suurem tööpuudus Inglismaa peale. Varsti peale sõja lõppu tekkis seal esile tööpuudus, mis väheste kõikumistega 1,3–1,8 miljonit inimest leivata jättis. Praeguse tööstuse kriitiliste olukordade juures, kus täies tegevuses 1,719 miljonit töölist ja ajutistel (lühikesest kestvusega) töödel umbes 673.000 inimest,

on iga üheteistkümnnes tööjõuline kodanik Suur-Britannias tööta.

Inglismaale järgneb Saksamaa. 30. miljonist töötajast on praegu 1,749 miljonit tööta ja pea samale arvule on võimaldatud ajutist tööd. Seega on iga seitsmeteistkümnnes tööjõuline Saksa kodanik tööta.

Kui asetada neile vastu inflatsiooni peariigid, Prantsusmaa, Belgia ja Itaalia, siis näitavad arvud, et siin tööpuudust kui niisugust ei ole. Väike töötaolijate arv, mis viimaste mainitud maade kohta olemas, langeb alaliste mittetöötajate kogu peale. Kui tervendavalt mõjub inflatsioon tööturu peale, näitavad järgmised andmed. Neist selgub, et kasvav inflatsioon kindlale tööpuuduse vähenemisele viib.

	Prantsusmaa.	Belgia.	Itaalia.
Jaanuar 1926 .	12.830	16.159	156.139
Veebruar 1926 .	11.320	9.166	125.803
Märts 1926 . .	10.146	8.489	109.471
Aprill 1926 . .	10.369		98.216
Mai 1925 . . .	8.882		

Saksa- ja Inglismaa kogemused õigus-tavad otsuse, et ka siis, kui valuuta langu-sele piirid pandud ja selle väärtus tõsisele tervenemisele nihkub, nois riikes töö-tatõoliste arv kasvab. Laialdaselt arenenud tööstusriikes on tööpuudus suu-rem kui põllumajanduslisel alal tegutsevatel. On väljaspool kahlust, et kindlasti mõnegi valuuta kurs tõusnud ja rahaasjandus ter-venenud oleks, kui mitte ei oleks kardetud inflatsiooni loori hirmuäratava tööpuuduse oma vastu ümber vahetada. Praegusel mom-entil, kõiki üksikute riikide kohta olevaid andmeid arvesse võttes, peale Venemaa, on Euroopas töötaolijaid ümarguselt 6.000.000. Arv, missugune Prantsuse, Belgia ja Itaalia valuuta stabiliseerumisel 8–9 miljonini võib tõusta. Seega oleks Euroopas, kus töö-jõuliste koguarv 120 milj. ulatab, iga viieteistkümnnes tööjõuline ja tööst eksisteeriv inimene tööta. Ajajooksul saab töötaolek iga kahekümnen-dat tabama.

Senini on iga riik töötaolijate raskust oma ette kannud ja võimaluste piires püüd-nud seda raskust kergendada. Teed, mil-

listel seks sammuti, olid mitmekesised, vas-tava riigi majanduslisest struktuurist tingitud ja ärarippuvad. Saksamaa oma hästi ede-nenud tööstusega ja põllumajandusega püüab võimalikult mõlemal alal tegutseda, et tööta kätele tööd muretseda. Selles kü-simuses võib Saksa katse ja püüe Euroo-pale ainult taas eeskujuks olla, et ta kaks võimalikku teed näitab. Esmalt tööstusele väljaveo suurenemine pikaajalise krediidi võimaldamise näol ja teiseks põllumajandu-sele väätispreparaatide valmistamine, kõlb-mata maa kultiveerimine, asundused jne.

Kaheksa kuni üheksa miljonit tööpuuduse all kannatajat ei ole mitte ainult jaotatult poliitiliseks hädahuks üksikutele riikidele, vaid üldiselt ka Euroopale. Aja-jooksul tekib vajadus Euroopa tööpuuduse küsimust üldiselt lahendada. Kuid ei tohi ootama jääda, kuni see küsimus iseenesest lahendub inimeste juurdekasvu vähenemise näol, millist asjaolu praegu kui loomulikku nähtust vaadeldakse, ja ettenägemata ras-kused ja takistused ei tohiks seda pahet veel enam süvendada.

Mõnda raudteeõnnetustest.

(„Der Eisenbahner“ nr. 27 – 1926).

Viimane kohutav rauteeõnnetus Münche-nis on avaliku arvamise huvi juhtinud liik-umise julgeoleku küsimusele raudteedel. Kui seda küsimust kui tehnilist probleemi võetakse, siis peab tähendama, et statistika ja literatuuri põhjal on kindlaks tehtud, et raudtee üldse kõige kindlam ja hädahutu-m liikumisvahend on. Üheksa kuu kest-vusel, jaanuarist kuni septembrini 1924 a., tuli Londoni tänavail ette 65.000 õnnetus-juhtumist, mis üle 600. inimese elu nõudis. 1923. a. oli Ühisriikides 16.000 surmajuhust autoõnnetuste tagajärjel ja viie aasta jook-sul (1919–1923) nõudsid autoõnnetused Ühisriikides 64.000 kodaniku elu. Nende ülaltoodud arvude kõrval on raudteeõnne-tuste ja nende tagajärjel tekkinud ohvrite arvud üsna väiksed, sest isegi Ameerika hiiglaliikumise juures loetakse viimase kümne aasta raudteeõnnetuste ohvrite arvu 10.000 kuni 11.000 inimest, kelledest aga enam jagu enese süü läbi, nagu rongilt maha-hüppamine, rongi alt läbikäimine, roobas-dest üleminek jne., õnnetuse ohvriks lange-nud, nii et raudteede süü arvele võib

Ameerikas kirjutada aasta kohta umbes 1000 inimelu. Seejuures on liikumise julge-olek Ameerika raudteedel väiksem kui Sak-samaal, Austrias või Shveitsis. Meie (täh. Shveitsi – t. m.) raadteed on alati kuulsuse omanud kõige kindlam liikumisvahend olla. Ja tõega, meie raudteevagunis on inimese elu kõige rohkem väljaspool hädahutu. Statistiliselt lõendatud, et kui inimene raudteevagunis sünniks ja jääks päevas 1.200 kilomeetert sõitvasse rongi, peaks ta 200 aastat elama, et üht raudteeõnnetust läbi-elada ja 2000 aastat vanaks saama, et raudteeõnnetusel surma saada.

Suur vahe sagedaste auto-, sõiduriistade- ja tänavraudteeõnnetuste ja raudteeõnne-tuste vahel on nimelt taas, et tänavõnne-tusel õnnetus ainult väheseid tabab, kuna aga õnnetus raudteel nii mõndagi reisijatest surmab ja paljud vigastab. Seega on ka mõistetav suur ärevus avalikus arvamises raudteeõnnetuste puhul ja see ükskõiksus, millega teateid igapäevastest autoõnnetustest vastu võetakse.

Läheks liig kaugele, kui hakkaks seda

küsimust siin teadusliselt ja statistiliselt käsitleda. Peame ainult niipalju tähendama, et meie ei tohi mitte ainult paljaid numbreid üksteisega võrrelda, vaid neid enne liikumise tiheduse alla paenutama.

Nii on Saksa riigis 1880. a. alates õnnetusjuhtumiste arv raudteel pea muutumatuks – 3.500 aastas – jäänud, kuid ühe miljoni rongikilomeetri peale langev õnnetuste arv on langenud 18 pealt 4½ peale. Seega on liikumine kindlustunud 4. kordselt. Iga aasta juhtub Saksamaal 300 kokkupõrget ja 400 roobastest väljajooksmist. Seega tuli ühe miljoni rongikilomeetri peale aastal 1880 – 2 ½ sarnast juhus, täna aga ainult ½.

Meile, raudteelastele, mitte uudis, kuid iseäralise tähtsusega on asjaolu, et mitte iga õnnetuspõhjus õnnetust ei tekita, vaid et see põhjus varem paljastatakse ja õnnetus ärahoitakse ehk tagajärjetuks muudetakse. Sellest mõned arvud: Saksa raudteevalitsuse andmete järgi tekitasid 1900–1909 a. kestvusel 171.600 roopa murdumist ainult 125 roobastest väljajooksmist; 5760 teljemurdumist – 234, 1475 veduri- ja tenderireifide murdumist – 23 ja 5432 veduri- ja tenderitelje murdumist – ainult 126 roobastelt jooksmist.

Kui tegelikku roobastest väljajooksmise arvu võrrelda ettetulnud murdumistega, siis saame õnnetusvõimaluste arvu.

See on roobaste murdumisel 7, vaguni rattareifide murdumisel 78, vagunitelje murdumisel 406, veduri- ja tenderireifide murdumisel 156, veduri- ja tenderitelje murdumisel 232; see tähendab sõiduriista rattareifi murdumine on kümme korda ja telje murdumine pea kuuskümmend korda nii hädahoitlik kui roopa murdumine. Kui suur on ühe roopa, rattareifi ehk telje murdumise võimalus? Et selle üle otsustada, peame murdumiste arvu olevate roobaste, rattareifide ja telgede arvuga võrdlema. Arvud näitavad, et juhtus 1 murdumine iga 200 roopa kohta, ehk 0,5%,

iga 1666 vagunireifi kohta, ehk 0,6%, iga 333 veduri- ja tenderireifi kohta, ehk 0,03% ja iga 5000 veduri- ehk tenderitelje kohta, ehk 0,02%.

Lähemal vaatlemisel selgitavad need arvud, kuivõrd suurepäraseks on hädahoitude vastuabinõud raudteedel välja kujunenud ja kui tähtis on iga üksiku ja isiku teene julgeoleku kindlustamises. Teemeistri hoolas järelvalve, löögid rattareifidele, telgede järelvaatus, vedurijuhi ja kütja toimingud jne. on olnud lugemata õnnetusjuhusete ärahoidmise põhjusteks. Sageli on see ka meile, raudteelastele, mitte täitsa selge, ja avalik arvamine leiab selle hädahoitude ärahoidmise teenistuse mitte iseenesest mõistetava, vaid mõnikord isegi kui otstarbetu ja kahjuliku „kerge ameti“ olevat.

Kui roobaste, vagunireifide, vagunitelgede jne. arvu tegelikult ettetulnud roobastest väljajooksmise arvuga võrrelda, siis saame hoopis väiksed arvud, näiteks 3.600.000 roopa kohta 125 roobastest väljajooksmist roopa murdumisel, ehk 2800 roopa kohta 1 roobastest väljajooksmine roopa murdumise tõttu, ehk 288 kilomeetri kohta 1 roobastest väljajooksmine. Seepärast võib absoluutsest liikumise julgeolekust rääkida, seda enam, et 1919. aastast alates raudteetasjanduses asjalikud parandused ette võetud. Kahjuks ei ole võimalik 1910.–1920. aastate kohta osalt saadud andmeid võrdlusele võtta. Sõja tagajärjel tekkinud vahekorrad, materjali headuse langus, tööjõu ülekoormatus tööga jne. ei luba mitte aega 1910–1920 eelmise aastakümnega võrrelda. Igatahes on tõendatud fakt, et tänapäev liikumise julgeolek kõikides maades ja riikides kõikidel teedel märksa langenud on. Sest mitte ainult materjali headuse langus, vaid ka kokkuhoid tööjõu näol ja seega loodud eksisteerimisvõimaluse kindlustus on komponendid, millistel selles küsimuses suur tähtsus. Raudteeõnnetuste probleem kui küsimus ei oma praegu mitte ainult tehnilisest, vaid esmalt ka sotsiaalsest küljest suure tähtsuse.

Veel postkontorite ühendamisest raudteejaamadega.

See asi ikka ei sobi. Lootused pole vilja kannud.

Umbes aasta tagasi tiivustas postipeavalitsust idee ühendada kõiki raudteeäärseid postiasutusi raudteejaamadega, et seega tabada ühel hoobil kahte sihti: vähendada

riigi väljaminekuid ja teha postiasutusi rahvale kättesaadavamaks.

Kiuduväärt mõte, mis tähistas kokkuhoidmise poole, pidi igatpidi heakskiitmist leid-

ma seda enam, et meil räägitakse nii sagedasti kokkuhoidmisest küll riigikogus, küll rahvakoosolekutel, küll ajakirjanduses, ja kokkuhoidmise tähe all seatakse harilikult ka riigi elarve kokku. Ja milline õige isamaalane ei peaks pooldama riigi ja rahva vara hoidmist?! Kuid imelikul kombel leidus juba siis kahtlejaid, kes postkontorite ja raudteejaamade abielu õnnesse ei uskunud, vaid selles ühenduses viljatut kooselu ennustasid.

Nüüd on juba tükk aega mööda ja tohiks loota, et katsete ajajärgust ollakse juba välja jõutud tegelikku ellu, kus tagajärjed selle ühenduse kasuks võiks midagi rääkida. Millised on siis tagajärjed? Siin on eesrinna Voldi postkontor kui kõige esimene liidetud postiasutus, mis nüüd samanimelises raudteejaamas asub, jaamaülema juhtimisel. Esiolul sai ühe postkontori ülema asemele kaks ülemat, sest vana ülem pidi uut instrueerima, missugune protseduur kurnis kaua vältas. Hiljem, kui endine postkontori ülem mujale ametisse määrati, algasid instruktorite komandeerimised Volti, kes uut ülemat käisid instrueerimas. Need instrueerimised kestavad edasi, sest iga muudatus jaama juhtivate jõudude seas toob enesega favaliselt kaasa uute ametnikkude instrueerimise. Veel hiljuti nõuti Tartust üht vilunud postiametnikku Voldi raudteejaama postiülemat instrueerima. Sarnaseid instrueerimise-reise ei või ju pahaks panna, kui arvesse võetakse, et raudteeametnikud täitsa võõrale alale tööle on viidud, kus nad varem kunagi töötanud ei ole. Analoogiline nähtus võib osaks saada ka postiametnikule, kui teda ettevalmistamata raudtee teenistusse rakendatakse. Meil on vähe universaal-mehi, keda igale alale võib paigutada ilma instrueerimata.

Kuid kas postkontorid selleks raudteejaamadega ühendatakse, et raudteelastest uut postiametnikkude kaadrit välja õpetada, nagu ei oleks postiametkonnas küllalt vilunud ametnikke?

Ei, selleks mitte, vaid kokkuhoidmise saavutamiseks. Milles seisab siis siin kokkuhoidmine? Töö, mis varem lasus postkontori ülema peal, lasub nüüd raudteejaama ülema või ametniku peal, kes mõistagi ilma eritasuta seda tööd ei tee, vaid saab sama tasu, mis sai postkontori ülem, kuhu juure tulevad veel arvata instruktorite sõidukulud. On's siin palju kokku hoiatud? Kui ja, siis vaevalt küll mõne tuhande

marga piirides korteri arvel. Arvesse võttes postiasjanduse loomulikku arenemist, mis vaeselapse osasse sattudes kängu ähvardab jääda, samuti posti kättesaadavust rahvale, mis küll reisijatele lähemale toodakse, kuid rahvale kaugemale jääb, kaob kokkuhoid vist sootumaks ära. Tegelik elu kinnitab minu väiteid. Kellel tegemist tuleb raudteejaamades asuvate postiagentuuridega, see raiskab enne palju kallist aega kui oma asja ära saab õiendada. Ja siin pole midagi parata, sest raudteeametnik ei saa ju töötada ameerikalikult: ühel hoobil müüa postivahendeid, sõidupiletid, vastu võtta tähtsaadetisi ja pagaashi jne. Üks toiming peab ikka seni järke ootama, kuni teine lõpetatakse, ja see, mis järke jääb ootama, on favaliselt postitoiming kui vähem kibeline ja raudteeametnikule teise järgu tähtsusega kõrvaltoiming. Postiasjandus jääb raudteelaste käes, vaatamata igasuguse instrueerimise peale, ikka lonkama, kuna postiala põhjalik tundmaõppimine pikemat aega ja pinget nõuab, millest raudteeametnikudel oma otsekooste ülesannete mitmekesisuse tõttu puudus tuleb.

Ei ole kuidagi otstarbekohane ühele ametnikule mitmesuguseid ülesandeid kanda laduda, vaid viidagu parem ametnik ligemale oma erialale ja spetsialiseeritagu neid enam vastavalt oma alale. Siis saab vabariik omale vilunud ametnikke, kelledest meil puudus tundub, siis võime asutuste töö ratsionaalse korraldamise peale mõelda. — Iseasi on aga raudteeäärsete postkontorite koondamine raudtee hoonetes ühes postiasutuse personaaliga, muidugi kus see võimalik on.

Kuid siin peab eriti ruumide mahutavust ja nende otstarbekohast paigutust silmas pidama, et mitte ei tuleks ruumide kasutamise juures kahe asutuse vahel arusaamatusi; mis asutuste ülemate ja teenijate hea vahekorra rikkumisele põhjust võiks anda, nagu seda sageli juhtub seal, kus ühes hoones mitu asutus ulualust leiavad ja kus ametruumid ebakohaselt paigutatud ning kitsad. Võiks tuua näiteid Tartust, kus kolm asutuse ülemat juba mitmed aastad ruumide pärast isekeskis riius on.

Raudteelaste rakendamine posti tööle ja nende alaline instrueerimine ei too mingit kokkuhoidu ega muud kasu, küll aga toob postiametkonnale üleliigseid väljaminekuid, kuna neid väljaminekuid võiks ära kasutada postiametkonnas oma õpilaste instrueerimiseks, milles äärmine vajadus tundub.

Viisakas ametnik.

(„Post und Telegraphie“ nr. 29 – 1926)

Kui ametnikud saime meie minevikus enam kui halva õppuse. Mitte tööalasse puutuvate asjalikkude näpunäidete näol, ei, – viimaste ja praktika abil kohanes uus jõud peagi iseseisvale tööle, kuid publikuga ümberkäimises olime meie hirmsal kombel „vanade härrade“ tahetega seotud.

Publik oli vaenlane!

Vanaaja ametnik ei „teeninud“ publikut, vaid „õiendas“ ta minema. Oli nagu sõjaväeteenistuses. Nagu sõjaväelased eraisikute vastu. Kõige nooremateski nekrutites hoiti eraldustunnet eraisiku vastu valvel. Nekrutina tituleeriti teda küll sageli kaameleks, seaks, lambaks ja kui niisugusega käidi temaga ka ümber – aga eraisik oli veel pahem, nimelt kui „kuhugile kõlbav rämps“. Isikliku läbikäimise peale eraisikute ja sõjaväelaste vahel ei vaadatud heameelega.

Saksamaa sõjavägi on palju süüdi sealse ametniku ja publiku halvas vahekorras, sest esimeselt õppis ta käske jagama ja sirgelt seisma, mida ka omavahel hoolsasti, sageli isegi suure eduga, harjutati. Teisest küljest on süüdi ka kõrgemad ametnikud. Nende mõllemiste ja tegutsemiste a ja o oli oma autoriteedi alalhoidmine. Distsipliin ja vahetegemine „väiksemate“ ja „suuremate“ vahel ja kuulus ohvitseri vali toon olid tarvilised tegurid selles kestvas püüdes. Ja ajal, kus ametnikke enam ei olnud ehk vähemalt enam jagu neist, kellel publikuga tegemist teha tuli, mitte ametnikkude hulka ei kuulunud, – sõjaajal –, söimati neid kõige enam. Ja missugune „südamlik“ vahekord valitses siis pagarite, lihakaupmeeste ja teiste toiduainetega kauplejate ja tarvitate vahel. Inimesed olid sunnitud nende juurde tulema, oli siis veel vaja nende vastu viisakas olla.

Mõistliku ja korraliku vahekorra puuduses inimeste vahel peitub sügavam põhjus. Tänapäev on Saksamaal viisakas inimene mitte ükski haruldane, vaid koguni kahtlustäratav. Kellel mitte vaja pole, ei tarvitse siinmaal viisakas olla. On ju nii harilikuks ja kümneid kordi päevas korduvaks nähtuseks, et praeguse aja armastusväärne inimene, kui tal kuukrus seda va puru rohkesti, lubab enesele toorelt ümberkäia inimestega, kes teda sel ehk teisel kombel teenima peavad, iseäranis just kelneritega, olgugi et viimased ausa tööga oma igapäevast leiba

teenivad. Ausast tööst puudub aga nii paljudel veel arusaamine, samuti puudub paljudel teadmine, et viisakusega mugavam elada on.

Harilikult arvatakse keeludega kõigeparemini valitseda võivat, mis aga ekslik. Kui ise sageli sunnitud oleme publiku näol ametiasutustega läbi käima, siis tunneme omal nahal neid mitmekesised „keelatud“ ja õpime hästi põhjalikult tundma, kuidas peaks toimima ja mida ei tohiks teha. Enamjaolt ei saada nendest hulkadest määrustest ja efekkirjutustest selgesti aru, ja seepärast on iga seletus, mis heameelega ja lahkelt antud, tervitatud. Kuid kui sageli ei tehta seda. Kui sageli vaadeldakse neid küsimusi, kui koormavaid ja asjatuid; mõned seletustandjad on arvamisel: „Seda peaks igaüks teadma“. Selles seisab fundamentaal eksitus. Kui mina postiametnikuna raudteevalitsuse, tollivalitsuse, kohtuehk rahaasjandusametuste poole teatete saamiseks pööran, näib kutseametnikule mõnigi minu küsimustest naiiv olema, kuid see on juba nii, et üksikutesse efekkirjutustesse ainult vaevaga süvendatakse, veel enam siis, kui ainult haruldastel juhtudel ametiasutustega tegemist tehtaks.

Suuremad firmad ja ärid on postimääruste ja -tariifidega hästi tuttavad. Neil on kontoripersonaali hulgas sageli erijõude, kes teatud ärioperatsioone igakülgsest tunnevad. Nende operatsioonid postiga, nende suuruse ja rohkuse peale vaatamata, ei tarvita palju seletusi. Raskem on juba väiksemal ärimehel, kes päevas ainult paar saadetist saab ehk edasi toimetab. Kõige raskem aga eraisikul, kes postiga ainult harva kokku puutumises. On isenesest mõistetav, et viimased kõige üle, mis neid huvitab, teateid tahavad saada. Nad peavad ka kõige rohkem rahaga arvestama. Kas ei oleks mitte ametniku kohus just neile, kes kõige enam nõu vajavad, oma teadmistega abiks olla? Kas ei oleks viisakus sel juhul inimliku tunde asi? Kes tohiks siin oma kodumaa-lasele ja kaaskodanikule viisaka vastuse asemel toorelt midagi arusaamatut vastu haukuda?

Väikene näpunäide kõigile: Üks vana emakene annab telegrammi. Kriipsutab selles sihtkohale alla. Teadmatusest mui-

dugi. Ta ei tea, et niisugune allakriipsutamine sõnana arvesse võetakse. Sarnaseid nähtavaid eksitusi parandab viisakas ametnik palju rääkimata, ja kokkuvõid, kuigi väikene, valmistab siiski rõõmu. Oleks mustaks häbiks sarnastest eksitustest postiasutuse kasude huvides toimida. Kui post ärrilisel põhjalusel valitsetud peab saama, siis sündigu see vähemalt ühe korraliku ärimelhe põhimõtete järgi, kuid milgil tingimisel mitte mõne inflatsiooni harjumustega ärimelhe võtete alusel.

Läbikäimine publikuga on väga väsitav. Selleks ei vajata mitte ainult välist, näilist lahkust, vaid ka sisemist, missugune ühetaolises kannatlikkuses ja vastutulelikkuses iga postitarvitaja vastu väljenduma peaks. Kui postivalitsus seda tõeliselt pakuda kavatseb, siis peab ta hoolitsema „vabade käte“ eest kassade juures, leti taga ja igas kohas, kus rahvaga tegemist.

Berliinis on suurärilide ja kaubamajade poolt avatud esimene „müüjatekool“. Mõlemist soost õpilased õpivad seal mitmekuulise õppeaja jooksul äri erialasid tundma ja saavad hea kooli tarvitajatega ümberkäimises. Esimeseks põhilauseks terves õppuses on: Tarvitaja jaoks peab alati aega olema. Kui postivalitsus need kaks õppusmõtet: erialade tundmine ja vaba aeg tarvitajate jaoks – ka oma personaali juures tarvitusele võtaks, oleks vahekordade parandamiseks ametnikkude ja publiku vahel suur samm tehtud ja need osutuks sootuks teisteks. Kaheksa päeva jooksul ei või ühtegi leti jaoks välja koolitada, ja kõrvaltööd ning liig lühikene tööaeg, mis peale kassade sulgemist ametnikkele töö korraldamiseks määratud, ei taha kooskõlas olla programmiga, mis kiiret ja vastutulelikku publiku teenimist ette näeb.

Teemasin.

Nii ta on: riigikogu loob seaduse, peavalitsus töötab välja selle järele määruse. Määrus jõuab asutuse ülema kätte ja see nokitseb välja viimasest ainult meeldivama osa, ehk „jätab“ midagi „kogemata“ tähelepanemata. Ja riigiteenija peab tunnistama, et kõigil kolmel on õigus, kui ei soovi sattuda „musta raamatusse“.

Nõnda oli see T. kontori ülema päevarahadega, et mine kas või peavalitsusega kohtusse. Samuti kujunes ka asjade käik shansside süsteemi paragrahvidega teenijate attesteerimise juures koha peal, kus mõned postiasutuse ülemad hoopis tähelepanemata jätsid neile ebameeldivad paragrahvid.

Sarnaseid mõtteid mõlgutades silmitsesin tuleva aasta majandus- ja kantseleikulude eelarve tähikut ja jõudsin lõpuks lahtrini, mis pajatab järgmist:

„Mitmesugused majanduslised kulud (teevesi ja muud väiksemad kulud).“ See lahter on seisnud muutmata aastate vältel tähikus. Tähendab, et posti peavalitsus on juba aastate kestvusel heatahtlikult avaldanud nõusolekut võtta riigi kanda osa väljaminekuid, mis ametiasutustes teenijaskonnale keedetava teevee valmistamisega on ühenduses.

Loen ja ei saa nagu aru . . .

Ärkvad minevikust veidrad mälestused. Teenisin aasta-paari eest kusagil Lõuna-Eestis keskmise suurusega postiasutuses. Oli

rõske talv. Vaatamata, et ahjusid korralikult kõeti, tekkis avarates ametruumes siiski niiske jahedus.

Teenijad arutasid omavahel, et püüd oleks ka meil viimane aeg teiste suuremate postiasutuste eeskujul sisse seada teejoomine teenistuse vaheaegadel, siis kaoks vististi ka see ebameeldiv ja kahjulik rõskuse tunne. Kuid, nagu pärast selgus, tähendas sarnane ajakohane algatus meil, soode ja järvede taga, veel ennekuulmata uuendust.

Ääri-veeri mõõda kuulsime, et postkontori ülema kabinetis, lukustatud kapis, pesitsevat suur kroonu teemasin, mis Vene ajast pärit. Läksimegi viimaks sellesarnase palvelga ülemuse jutule, et viimane lubaks teenijaskonnale kasutamiseks seda teemasinat.

Kuid kos sa sellega? Ülemus ju üksinda vastutavat kroonu „samovari“ eest, mitte aga meie – teenijad, samuti ka mitte kutseühisus! Kus olevat riigi varandus veel kindlamini hoitud ja kaitstud, kui ülemuse enese otsekohese järeelvalve all lukustatud kapis? Kuidas võivat tema siis veel vastutada teemasina eest, kui viimase usaldab teenijaskonnale teeketmiseks? Ei, tema ei saavat kuidagi lubada . . .

Nii läksimegi nukralt tagasi, kogusime omavahel kokku ja pidasime nõu. Ja siis julgust võttes, asusime uuesti kauplema teemasina pärast. Lõpuks, kui juba olime and-

nud mõista, et peavalitsuse poolt kavatseme paluda abi, saimegi kätte viimaks kauaigatsetud teemasina.

Nüüd palusime ülemat, et tema võtaks „samovari“ ülesseadimise enese korraldusse, kuna temal ju kui ülemusel seda mõistagi kõige kergem teostada.

Kuid kos nüüd tema seda jällegi võivat... Juba muidugi palju tegemist, suur vastutus asutuse korraliku tegevuse eest j.n.e. Pealegi ju teemasina ülesseadmine täiesti teenijate eneste eraasi. Ei tema ei leidvat võimalust...

Ega muud, kui leppisime kokku kellegi vastutuleliku kaasteenijaga, kes pidi oma teenistuse vaheaegadel üles seadma teemasina. Tee ostmiseks panime toime omavahelise korjanduse ja nõnda alustasimegi igapäevast mugaval joomingut.

Kuid sarnane olukord ei kestnud kaua.

Postkontoriülem oli nimelt teada saanud, et meie korjasime teemasina tarbeks süsa postkontori ahjustest.

Riigi süsa! Ja tema – ülemus oli ju ometi riigivaranduse hoidja ja kaitsja, riigi varanduse eest vastutaja! Ei, ei – tema ei lubavat! „Samovar“ tarvitavat palju süsa ja nõnda ei jõudvat keegi enam ruume soojaks kütta, kui meie korjame teemasina jaoks söed amefruume ahjustest!

Ei jäänudki muud üle, kui panime toime teise korjanduse ja ostsime teemasina jaoks söed.

Jällegi jätkasime mõned päevad rahulikult teeketmist ja joomist, kuid mitte kaua, sest peagi tekkis uus äpardus.

Postiteenijatega jõivad ühest ja samast „samovarist“ teed ka telefonivõrgu teenijad, kuna see riistapuu ju ometi ainult postkontorile kuulus! Seda hädahohtlikku asjaolu märkas aga õnneks veel õigel ajal postkontori ülemus ja keelas maavõrgu meestele postkontori teemasinas keedetud vee tarvitamise ära. Võrgu mehed ostku enestele ise „samovar“ ja keetku nii palju kui

soovivad, sest ega tema – ülemus – kade ei ole! Ainult postkontori teemasin jätku rahule.

Nii siis jätkasid sellest ajast peale teejoomist ainult postkontori teenijad üksinda, kuna maavõrgu mehed vesiste suudega pealt vaatasid.

Nii kestis mõni aeg. Siis korraga oli ülemus vististi jällegi välja uurinud, et see olevat väga kahjulik teemasinale, kui viimast just sel ajal üles seatakse, mil teenijatel selleks vaba aega jätkub. Et sarnast asjaolu enam ei korduks, määras ülemus „samovari“ kütmiseks kindla kellaaja, mil aga kahjuks teenijatel kellegil töö tõftu aega polnud toimetada teevee keetmist. Ei aidanud seekord teenijate palved, seletused ega ka kaudsed kollitamised „peavalitsusega“ – ülemus jäi ikkagi oma määratud aja juure kindlaks.

Nõnda olivadki teenijad sunnitud teemasinat kontori ülemale uuesti tagasi andma, sest tema tarvitamiseks puudus neil igasugune võimalus. Ja „samovar“ lebas jällegi umbes pool aastat kindlasti hoitult ja kaitsult ülemuse kabinetis.

Järgmisel talvel võinud kutseühisus teemasina uuesti tagasi. Kuid kauem pole suutnud temagi viimasel hinge sees hoida, kuni kevadeni. Suve algul valgusid osakonna ainukesed juhtivad tegelased maale laiali, kes liinide remonditöödele, kes komanderingutesse, ja nõnda jäänud teemasin ilma hooldajateta. Nüüd viibivat ta jällegi ülemuse kabinetis „suvepuhkusel“.

Kuid see tähiku lahter „teevee“ asjus... Teenija mõistab teda nii, ülemus nähtavasti teiseti.

Jah, eks ta ole: riigikogu teeb seaduse, peavalitsus töötab välja nende järele määrused ja ceskirjad. Eeskiri jõuab kontori ülema kätte ja see nokitseb viimasest välja ainult seda, mis temale meeldib. Ja teenija suhtes on ikkagi lõpuks kõigil kolmel õigus.

Raadiotelegrafisti mälestused.

X.

Õõbimine Hadshi-Omar'is.

Kaljurühmitused maantee kõrval sünnitasid hallile liivale õhtuvarjudest veidraid fondikujusid, jahutades seeläbi jalgrada päevast kuumusest.

Vabastanud jalad üleliigsest „kultuurist“ kiirendasin samme, et videvikus päralt jõuda. Õõ saabub lõunamaal kiirelt, vaheldudes päevaga.

Veripunane päikese kera läheneb juba loodemägedele, kui silmasin Hadshi-Omar'i, kurdlaste küla keldrimajakeste ridu hallide

kivikastidena ootamatult väljakerkimas kün-
gastliku peidust. Päikese loodel saabusingi
külla. Et aeg juba hiiline, sammusin otse-
teed läbinevate sõjaväelaste õõmaja poole,
kavatsedes seal õõbida.

Vajasin sel õõl tungivalt rahu ja õõkor-
terit, sest peale juhulist külmetamist kitsa-
rõõpalsisel sõites, tundsin end veidi haiglasena.

Leitud õõmaja osutus samasuguseks poole-
leni maasse kaevatud kivikastiks, nagu kõik
tema naabridki – paari väikese raudtrelli-
tatud vangimaja aknakesega ja hõredate
puupragudega ukselaudade asemel, millede
läbi tujukas tuul vabalt sisse ja laes asuva
suitsuaugu läbi jällegi välja jalutas. Kuju-
tasin, et kui suitsuaugule õõhurbuini asetada,
siis viimase abil väga edukalt liikuma võiks
panna kurdlaste maisi- ja nisujahvatamise
käsikivid.

Maija sisse astudes lootsin leida eest
narid, milledele oleks võinud pikutada hom-
mikuni enam-vähem mugavamalt; kuid näh-
tavasti oli sarnane üleliigne mõõbel am-
mugi küttematerjaalina ära tarvitatud läbi-
sõitvate Vene sõdurite poolt. Naride aset
täitsid vaid ainult räpased ja segipaisatud
põhud, nendes pesitsevate lugematu hulga
punaste hüplevate ja hallide ronivate putu-
katega.

See pidi vist küll väga vapper sõjamees
olema, kes end kogu õõks usaldas sarna-
sesse sipelgapessa. Et aga minul seesugune
vaprus puudus, siis pidasin ikkagi paremaks,
hoolimata tüütavast nohust, õõbida Kurdis-
taani tume-tähise taeva all.

Kiirelt kustuva eha valgel korjasin kal-
jude vahelt pealuseks kuivanud rohtu, ase-
tasin end siis „padjaga“ varustatult igaks
juhtumiseks naabruses laagris viibiva kaa-
melite transpordi lähedusse, tõmbasin mütsi
silmile ja, tigu kombel sinelisse kokku kis-
kudes, uinusin pea.

Kaua olin maganud, oli võimata ette
kujutada, kuid millegi pärast muutus mu
uni pikapeale rahutuks. Pahad unenäod
lendasid pimadaist hirmuorgudest ja peafu-
sid mu ümber kui raisakullid. Läbi segase
kahtluste loori otsisid mind seletamatud
hüdaohud, sundides uinudes siiski ärkvel
viibima. See oli tagaetava metslooma uni,
ürginimese ärkvel tukkumine dshungli tihni-
kus. Ja lõpuks tundsin ja nägin selgelt:

Lebasin kätest ja jalust seotult metsikute
kurdlaste salga keskel. Üks moonutatud
näoga kurdlane lähenes minule hiilides,
vibutades verist püstoda. Teadsin juba ette,
mis nüüd järgnema pidi: esiteks lõigatakse

minu rinnale lihase rist, õlgadele pagunid
ja jalgele kasakate lampaassid . . . Siis tü-
keldavad mägede pojad mu keha elavalt
järk-järgult, nagu see tihedalt kordunud
sarnastel juhusel.

Kuid korraga oli kurdlaste salkkond muu-
tunud Brasiilia pampuaaside metslasteks.
Ia hiiliva kurdlaste asemel irvitas juba minu
naabruses, veidraid sõjatantse hüpeldes, tomp-
hagiga varustatud koikasulgis punanahkne.
Juba oli ta mu pea kohal, nüüd sasis ta
mu juukseid, et mind skalpeerida.

Võtsin küll kõik jõu kokku, et karjuda
abi, aga kuidas sa ikka karjud, kui rohu-
topp suus on?! Ainult ime võis mind veel
päästa selle metslase käest!

Sel silmapilgul tungis koleda punanahkse
verine sõjakirves minu kuklasse, sünnitades
hirmust valu, mille tagajärjel ma üles ärka-
sin ja istukile kargasin.

Kuid too polnud ei indiaanlane ega ka
kurdlane, kes tahtis võtta minu skalpi, vaid
elus kurat ise, nosides hammastega minu
kukla kallal! Ehk küll pime oli, märkasin lähe-
duse tõttu siiski päris selgelt tema paari
meetri pikkuseid aiateiba jämedaid karvaseid
jalgu, millede otsas kabjad olid, nagu kura-
dil kunagi!

Kuid altilma elukas oli minu ootamatu
liigutuse tõttu ise ka nähtavasti surmani
kohkunud, mõirgas hirmsasti põrguvihas ja,
sülitades mulle suure lartsaku põrguvede-
likku näkku*), pani ise neljal jalal imekiirelt
kaamelite transpordi sihis jooksuma.

Nüüd alles taipasin, et see polnud kurat,
ei kurdlane ega indiaanlane, vaid transpordi
meeste poolnäljane kaamel, kes oli tulnud
näppama kuiva rohtu minu pea alt ja ühes
heintega oli nahka pannud tuti minu juuk-
seid, mis tekitas unes hirmust skalbivõt-
mise valu.

Ehk küll mõistus vahejuhtumise selgi-
tas, oli mul uni kogu õõks nagu pühitud.
Põõrlesin veel küljelt küljele, avasin ja sule-
sin asjatult silmi, kuid uni ega koit ei lähe-
nenud. Olgugi, et veel täiesti pime oli,
arvasin paremaks jätkata matkamist Hnis-
Kala sihis, siunates mõttes kaamelit ja Had-
shi-Omar'i etaapi, kus ränduril võimata
rahulist õõbimiskohta leida.

XI.

Raipelilled.

Matkasin juba mitmendat päeva jalgsi,
iga päevaga lähenedes ühe etaapivahe võrra

*) Kaamelid sülitavad rohelist ila, kui nad ärri-
tatud on.

Hnis-Kalale. Sellepärast olin päris rõõmus, kui seljataga tekkinud tolmupilvest neetud auto asemel kari traavivaid hobuseid välja kujunes, kelle ajajates kolmanda väljaraadiojaama töömehed ära tundsin.

Kohtasime kui vanad tuttavad. Selgus, et kolmandal väljajaamal möödunud talvel puuduliku loomatoidu tõttu peaaegu terve hobuste koosseis surnud ja nüüd saadeti neile staabist uued poolmetsikud, kõverjalgsed Siberi tõugu traavid – kirjud, kondised ja inetud. Mõni nädal tagasi olid need loomad kirgiiside piirita rohulagendikkel tuhandepealistes karjades ümber uidanud, valvatud ainult üksikutest karjastest; lähemas tulevikus pidid nad aga Kurdistaani mägedes tundma õppima, mis tähendab sadul ehk koormavedu.

Tabuni ajajad – viis meest – istusid kõik loomulikkeil sadulail. Imeosavalt olid nad kohanenud loomade kondiste turjadega ja asusid nendel kuidagi viisi poolküljeti. Valjaste aset täitsid primitiivselt kokkukõidatud nõõrijupid, mis moodustasid ka kogu salkkonna ratsasõidu armatuuri.

Et jalgsi matkamisest tüdinenud olin, ning tüütava nohu tõttu kiiremalt soovisin päralt jõuda, palusin kaasteenijaid ka minule üht traavlit kuni Hnis-Kalani laenata. Meestel polnud ka midagi selle vasu, sest oli meil ju ühine tee ees.

Kuidagiviisi nõõri abil sidusin oma sineli sadula kombel ühe valgekirju traavilile turjale, kuid et hobusele valjaid valmistada, selleks ei jätkunud enam nõõri. Tulime siis ajajatega ühisele otsusele, et valjaid ei olegi tarvis, sest ega minu kõverjalgne juba isegi üldkarjast maha ei jää. Nii siis alustasimegi traavimist lämmastavas tolmupilves ikka ida poole.

Alguses sõitsime kaunis ladusalt, sest tee oli tasane ja minu hobune nähtavasti päris rahul oma koormaga. Kuid veidi hiljem pöörasime maanteelt kungastikule, mida mööda jalgte viis otse Hnis-Kala poole. Siin sõites üles- ja allamäge, olin sunnitud mõnikord toetama hobuse turjale; see aga loomale ei meeldinud ja protestiks hakkas kõverjalgne nüüd tagant üles raiudes kõiksugu surmasõlme hüplema. Et kuidagi viisi sadulas püsida, ahmisin loomusunnil looma lakast kinni. Kuid nüüd muutus elukas mu all päris põrguliseks ise ja korraga leidsin end mäekotkana õhus tiirlemas.

Kirju lillede udu süleles mind. Kollane metsroosi põõsas levitas kaastundlikult omad õied minu üle, nagu paludes vabandust

krimustuste pärast, mida sünnitanud minule maandumise juures tema okkad. Mõttes aga tänasin ise roosipuud, et ta mind õhus kinni püüdis, mille tõttu ilma raskemate vigastusteta heinamaale kukkusin.

Kaasteenijad, nähes et õnnelikult olin maakerale saabunud, jõudsid otsusele, et minust vist ikkagi sarnases olukorras ratsutajat ei saa ning jätsid mind saatuse hoolde. Tumeda müdinaga kadusid nad mäenõlvaku taha ja peagi lebasin üksinda vaikes orus, kuhu kostis ainult aegajalt möödasõitva auto vile, ehk teetegijate dünaamiidi plahvatus, kui kauge hiiglase hoiugamine.

Siin vaikes orus, roosipõõsa vilus, oli mugav lesida peale jalgsi matkamise ja unistada sõdurielu heledamaist punktidest kui rohelistest saartest kesk igavat, halli merd. Andsin mõttekujutusele piirita vabaduse ja ta ei viivitanud mind kandmast noortele omasel tempol teatud suunas.

See oli muidugi üks väike neiut, kelle peale mõtlin. Pea saabun tema juure. Mäletas ta mind veel, ootas ta mind? Või peatusid tumesügavad silmad juba ammu kellelgi teisel? Kuidas võiksin küll kõita seda väikest mägede lille enese lähedusel?

Nii mõtlesin kurvalt ja küsisin õhtutulelt, kuid see vilistas ainult vastuseks kusaigilt kuristiku praost. Kurtsin oma kurbust õhtupäikesele, aga viimane nihutas end kohe mänannõlvaku taha peitu. Nukraks muutus meel. Siis korraga peatusid mu silmad roosiõiel ja näis, nagu oleksin leidnud soovitud abinõu.

Meie – mehed vaevame ju asjata päid keeruliste abinõude leidmiseks, et naiste südameid kõita. Tihtigi on need abinõud nii naeruväärt lihtsad ja mõttetu. Näituseks: lilled ehk roosi lõhnavad pungad... Suurem osa naisi jumaldab lilli. On tarvis ainult parajal tunnil noorele tundelikule neiu kinkida lilli, s. o. vaja ainult rõõvida lõhnavad õied, ning neiuke aimab Teie ebavooruslikus rõõvimises varjatud voorusi. See soniv aimdus ongi mõnikord esimene samm naiste südamete kõitmiseks. Kui naeruväärt mõttetu, aga kui lihtne abinõu.

Mõistsin nüüd, et minu seisukorda päästab ilus lillekimp. Vaatasin murelikult ringi otsides parajaid lilli. Punased ja kollased mooniõielised lilled ümbriitsid mind, värvirikas vahelduses põimitud sinistest ja lilladest kurekellukestest. Terashallid kasteheinad riputasid hõbedast sära sellele hommikumaa vaibale. Kirju parvena heljusid

putukad ilusate tumepunaste õiekobarate ümber, laskudes aeg-ajalt lillile, nähtavasti juure meelitatud viimaste meeldivast lõhnast. Miks ei korjaks ma sarnaseid? Veripunased sümboolsed ja suurtsuguse välimusega lilled ilusasti kimpu köidetult meeldivad fingimata mu neiule! Ilusamat lillekimpu ei või enam olla, maitserikkamat kingitust ei suuda ma enam luua omas olukorras! Ja nii noppisingi lilled, saates korda rõõvimise, et sellega võita neiu armastuse.

Jätkasin matkamist. Aeglaselt kerkisid Hnis-Kala varemed paremale poole teed, tekitades õhtuses punakas päikese kumas kurva pildi. Edasi pahemal pool seisid sõdurite armust alevis ainsamad ellujäänud paplid üksikute armeenlaste majade ümber. Kaldusin maanteelt kõrvale asumite sihis, tagasihutatud mingisugusest ärevast igatsusest.

Tulevane ämmamamma silmas mind juba kaugelt ja lukustas koerad. Ise aga puged majanurga taha luurama, nagu see tulevas- tel ämmamammadel juba rahvusvaheliseks kombeks.

Koputasin. Ilmuski temake, päikese sära punaroosidega tumetähitud palgeil, millest võisin lugeda rohkem kui sõbralikku naeratust. Olin kindel, et saavutan täieliku

edu, sest kõik tundemärgid olid selle poolt. Sellepärast alustasingi kaunis julgelt, pak- kudes neile lillekimpu.

Seletasin temale, et see ilus lillekimp olgu sümbooliks minu sügavast lugupidamisest tema vastu ja väljendagu oma meeldiva lõhnaga neid palavaid ja puhtaid tund- musi, mida eneses nii kaua olen varjanud.

Kuid neiuke vaatles alguses imestanult, siis kohkunult lillekimpu. Korruga ärkas temas lõunamaalase temperament, kuid mitte just sarnasel kujul, nagu seda olin igatsenud.

Ilus lillekimp rebiti minult ootamata, kisti tükki ja paisati mulle näkku.

Mõilin, et neiu minu puhkuse ajal hul- luks oli läinud, kuid hull ei olnud ta siiski.

„Raipelilled,“ sõnas ta, „või siis sinu tundmused on sama puhtad, kui nende lillede hirmus raipehais!“

Ja prantsatades langes majauks minu nina all kinni – seekord juba jäädavalt.

Vähe veel sellest – ämmamamma, kes meie juttu nurga tagant vargsi pealt oli kuulanud, tuli nüüd välja ja arvas heaks sajatades penisid minu peale puretada. Kadusin ru- tem kui midu.

Kogu mu õnnetuses oli süüdi neetud nohu, mille tõttu haistmise võime kaotanud olin.

Posti-t.-t. asutuste tegevuse arvestiku senine tähiku vorm iganenud.

Iga poole aasta järele esitavad postiasu- tused peavalitsusele tegevuse arvustiku, mille järgi välja arvatakse tööüksused ja normeeritakse asutuste koosseisud. Selleks otstarbeks on peavalitsusest asutustele välja saadetud erilised tähikud, milliste lahtrid aastate vältusel muutmata on püsinud.

Viimasel ajal on aga posti alal tööliht- sustamise otstarbel läbiviidud uuendused, millede tõttu ka nimetatud tähiku vormi tuleks muuta.

Kui jälgida kasutamiseks saadetud tähiku lahtreid, siis paistab eestkätt silma, et läbi- nevad tähtsaadetised tööüksustena on arves- tatud, kuna läbinevate rahakaartide suhtes seda ei või öelda. Ometi on ju mõlemate saadetiste liikide juures vaheasutustel ühe- võrra tööd. Siin tuleks mõlemate saadetiste liikide arvestamist kooskõlastada.

Eriti rahakaartide suhtes tuleks arvestada

agentuurides vastu võetud ja kontrollkonto- ris sisendusregistrisse kantud rahakaarte kaks korda, umbes samal kombel nagu seda lunaliste saadetiste suhtes tehakse. Nii luna- liste saadetiste, kui ka nimetatud rahakaar- tide juures on kontrollasutustel peaaegu võrdselt tööd, viimaste juures vast rohkemgi.

Läbinevate väärtpakide lahtris tuleks väärtuse avaldamine nõudmine hoopis välja jätta. Uuendustega kooskõlas ei märgita saatedokumentides harilikult pakide väärt- tust ja seega puudub asutustel erikaustikute pidamiseta täiesti võimalus nõutud andmete kogumiseks. Tegelikult aga on vaheasutus- tel läbinevate pakide juures ühevõrra tööd, vaatamata nende liigituse peale.

Üldiselt on senini tarvitamisel olnud tähik eriti just posti alal iganenud ja vajaks ümbertöötamist.

Kinto.

Postiametkonna liigitamisest.

Juba möödunud aastal, kus riigiteenijate liigitamine ametnikkeks ja vabapalgalisteks päevakorrale kerkis, tekitas see küsimus palju ärevust riigiteenijate peres. Ja praegu, kus seda küsimust kavatakse lähemal ajal uuesti arutusele võtta, on ta üheks põlevamaks.

Möödunud aasta liigitamise kava nägi ette ka paljude kõrgemate riigiteenijate määramist vabapalgalisteks. Selle vastu tõsteti ägedat protesti. Küsimus jäi siis otsustamata ja lükati edasi kuni riigiteenijate uue palgaseaduse maksmapanemiseni. Liigitamise seaduseelnõu väljatöötamine jäälti peavalitsuse hooleks. Positiivne peavalitsus on nüüd ka oma seisukoha selle küsimuse kohta teenijaskonnale avaldanud, mille järgi grupp alamteenijaid, postiljonid ja montöörid, vabapalgalisteks määratakse. Viimased on riigiteenijaist eraldatud erilise seadusega. Riigiteenijaid võtab ametisse ja tagandab peavalitsus, vabapalgalisi aga otsukohene ülemus. Viimaseid võidakse igalajal, kahe-nädalise etteülemisega, teenistusest vallandada. Nad ei või oma teenistuse peale kunagi kui kindla elukaise peale vaadata, mis ka nende vanaduspäevi kindlustaks, sest teenistusest vallandamisega kaotab ta õiguse pensioni saamise peale. Et aga inimene mitte ainult tänase päeva jaoks ei ela, vaid mõtted nagu iseenesest juba varakult tuleviku ja vanaduse peale koonduvad, on ta sunnitud niisugust teenistust otsima, mis tal võimaldaks mustadest päevadest suurema hädaga jagu saama. Et aga alamaastmeliste riigiteenijate traditsiooniliselt väikesel palka ja viletsal olukorda kavatakse seadusega veelgi halvendada tahetakse, siis ei ole ka ime, kui selle liigituse tagajärjel postiametkonnast alamteenijate kohtadelt usaldusväärsemad ja tõsisemad isikud ajajooksul kaovad, seega kergemeelsale ja võib olla ka kahtlasele elemendile aset andes, sest ei või ju vähegi kainelt mõllev inimene sarnases kindlusega olukorras sarnaselt ebasoodsatel tingimistel kasuta teenistuses püsida.

Positiivne peavalitsuse seekordne liigitus pole sugugi õnnestunud, sest tema sihiks peaks olema teenijaskonna rahuldamine, mitte aga ta olukorra halvendamine. Pealegi ei too see liigitus riigile vähematki kasu. Teenijaskond vaatab seda kava kibeda arvustusega ja loodab, et pea kokkutulev Riigikogu seda küsimust siiski ükskõikself ei otsusta.

Alamteenija.

Väljastated.

Belgia raudteelaste saatuse ümber. (I. T. F.) Belgia rahamed plaanitsevad valuuta stabiliseerimise etteakäändel riigi raudteid oma mõju alla saada. Valitsusega, kuhu hiljuti ka Belgia finansistide partei vastu võeti, olda seeüle juba kokkuleppele jõutud. Kuidas Belgia raudteehing selle sepsituse peale vaatab, näitab „Le Ralliement'is“ ilmunud mainitud ühingu esimehe artikkel. Selles avaldatakse soovi rahakriisi lahendamiseks kaasa aidata, ühtlasi tähendatakse ka,

mida ühing takistada ja kõrvaldada kavatakse. Viimase kohta toob artikkel järgmist:

„Meie ei või lubada, et frangi päästmise etteakäändel valitsus, kellel ainult „ajutine iseloom“, meie raudteid 60. aasta peale ehk igaveseks pandiks ilma kindlustusega ja kindlusega, sest lõputulemus on kõigile teadmata.

Meie ei või lubada, et ka siis kui franki et suudeta päästa see „pank“ pankiiride ja teiste rahameeste kätte jääks, kui tööriist, mida nad oma kasuks ja seltskonna kahjuks tarvitama hakkavad.

Meie ei saa lubada, et kapitalismi esitajad meie rasket rahalist seisukorda kasutaks ja, ilma et nad ise midagi annaks, meie natsionaal omanduse omandaksid.

Meile ei ole see äriiline kombinatsioon kindlustuse etteakäändel franki päästa vastuvõetav, sest meie näeme tas vaeste vara alatud rõõvimist.

Kordame, et see on alatu rõõvimine, sest kui pankade vabatahtlik kaasabi tegelikult frangi päästmist eesmärgiks ja sihiks peaks, nad ju ammu meie koloniaal-varanduste peale oleks mõelnud, mida panijada võib ja käesoleval juhusel panijada peaks, aga mitte püüdma, et kõige tähtsam tegur meie rahvamajanduses selleks ohverdatud saaks.

Seepärast peab kogu töölikklass, eeskätt raudteelased, viibimata aluse panema ettevalmistusele vastupanekule pankiiride püüetele ka siis, kui valitsus viimastega ühes sammub.

Seda hädakisa tõstame üle maa.“

Raudteelaste palgad Ühisriikides. (I. T. F.) 1925. a. deisembrikuul oli Ameerika Ühisriigis raudteeteenija keskmine kuupalk 135 dollarit; 1924. a. — 133 ja 1923. a. — 125 dollarit. Vedurijahi aastane sissetulek 1925. a. oli 3.197, kütja — 2.300 ja konduktori — 2800 dollarit. Tee- ja ehituse-tööline teenis aastas keskmiselt 877 ja töökodade tööline — 965 dollarit.

Üle 400.000 raudteelase, veidi vähem kui üks neljandik tööliste üldarvust, teenis aastas vähem kui 1000 ja üks kolmandik üldarvust vähem kui 1200 dollarit.

Kirjavastused.

A.—on. „Kutseühisuslane I järku“ omas artiklis Kutseühisuse liikmed olgu elavamas vahekorras oma eduskonnaga käsitab üldmõttes kutseühisuse tähtsust ja vajadust, seejuures liikmete mitmekesisel vahekorras organisatsioonidega analüseerides, kuna aga Teie kiri, mis mainitud artiklile vastulausena „Side“ toimetusele avaldamiseks saadetud, liig isiklikult iseloomu kannab ja selles ülalloodud küsimusega üldtähtsuse mõttes ühist ei leidu.

„Side“ tellijatele.

„Side“ nr. 7. lõppes käesoleva aasta I poole tellimisega. Lugupeetud „Side“ lugejaid, kes senini pole

tellimist uuendanud, palutakse seda võimalikult lähema aja jooksul teha.

Raudteelaste raamatukogu raamatute nimekiri.

(Järg.)

- Kiesel, O. J.* Kaubateadus I. Küte. Valgustus. 1921. a. lhk. 40. 6.132
- Kink, A.* Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus. 1920. a. lhk. 45+1 tabel. 6.291
- Kogermann, Paul.* Puu destilleerimine kuivalt. 1918. a. lhk. 49. 6.151
- Koor, Jaan.* Kokaraamat. 1331 söögivalmistamise õpetusega. i. a. lhk. 512. 6.582
- Kurrik, Juhan.* Kiirkirja õpetus. 1910. a. lhk. 92. 6.142
- Käsitöökirjad I.* Tartu naisseltsi käsitöökoda. Lisa: 2 värvilist kavalehte ja 22 joonistuslehte. 1924 a. lhk. 14. 6.693
- Larens, K.* Meresõidu astronoomia. 49 joonistusega, I jagu. 1921. a. lhk. 184. 6.162
- Leivad ja saiad.* 1910. a. lhk. 159. 6.32
- Lembit, J.* Vaata Kapsi F. J. t.
- Maltenek, E.* Raadio käsiraamat amatööridele. 1925. a. lhk. 151. 6.672
- Markson, A. Insener.* Elektri mõõtimine. i. a. lhk. 174. 6.211
- Masik, E. Laevainsener.* Puu kui ehitusmaterjal. 1921. a. lhk. 05. 6.221
- Meie kodu.* Kokkuseadnud: Eduard Poland, Theodor Ussisoo, Ebba Saral ja A. Johanson. 1910. a. lhk. 56. 6.651
- Mööblid.* 31 mõõblijoonistust 5 toa jaoks Soome stiilis. Joonistanud Soome kunstnikud: Bruno Alir, Edv. Elenius, Osk Elenius, Veikko Kvander ja Harry Rõneholm i. a. lhk. 25. 6.663
- Parikas, Joh-s ja Peter.* Fotograafia õpperaamat. 1923. a. lhk. 218. 6.181
- Pertma Joh.* Saviehitused. Tarviline õpperaamat igale kodanikule, kes tahab väärtuslisi hooneid ehitada odavalt, hästi ja ilusalt. 1923. a. lhk. 152. 6.204
- Peterson, Ferdinand.* Taluehitused. i. a. lhk. 76. 6.343
- Pihkala, Lauri.* Spordi õpetus. Tlk. A. Tammann. 1922. a. lhk. 250. 6.192
- Rauatöö.* 1910. a. lhk. 128. 6.322
- Reier, H.* Metallitamise käsiraamat. 1918. a. lhk. 62. 6.251
- Reier, H.* Metallitööriala käsiraamat. Näitlikud juhatused ja tabelid hambarafaste väljaarvamiseks vindilõikamisel mitmesugustel treipinkidel. 1916. a. lhk. 442+5. 6.51
- Skotak, A.* Võimlemismängud. Eesti keelde A. Kalamees. 1924. a. lhk. 136. 6.242
- Tamm, Paul ja Ussisoo, Theodor.* Puutehnoloogia tööstuskoolidele ja mõõbelseppadele. I. Puu, kui tooresaine. 1925. a. lhk. 96. 6.612
- Tamm, J.* Raamatupidamise õpetus. Algkursus. Liht- ja kahekorde raamatupidamine. Esimene anne. 1921. a. lhk. 128. 6.263
- Tamm, J.* Raamatupidamise õpetus. Algkursus. Kahekorde raamatupidamine. Teine anne. 1922 a. lhk. 232. 6.273
- Tannebaum, A.* Keedu ja majapidamise juh. 1924 a. lhk. 237. 6.571
- Teimann, E.* Käsiraamat hoonete ehituste ja paranduste eelarvete kokkuseadmiseks. 1923 a. lhk. 114. 6.172
- Traks, P. j t.* Ajakohane kodulinnu kasvatatus. 1925. a. lhk. 261. 6.642
- Treumann, M.* Jahimeeste käsiraamat. 1924. a. lhk. 96. 6.232
- Treufeldt, Karl.* Lühikene õpetus söökide tegemiseks ehk taluperenaise köögiraamat. 1881. a. lhk. 44. 6.331
- Ussisoo, Theodor.* Papptööd koolidele ja iseõppijaile. 1 jagu. i. a. lhk. 16. 6.282
- Agu.* 1925. a. Esimene poolaasta. III aastakäik. lhk. 365. 1.793
- Hansen, Leopold.* Pidu kalender. Oma jalgel. 1926. I aastakäik. 1925. a., lhk. 125. 1.622
- Eesti elu.* 1913. a., lhk. 311. 1.641
- Eesti kirjanduse seltsi aastaraamat.* V. 1912). 1913. a. lhk. 197. 1.612
- Elu ja võitlus I.* 1907. a., lhk. 183. 1.601
- Jürgens, J. L. ja Aavakivi. E. Dr.* Lõbu ja teadus I. 1906. a., lhk. 187. 1.702
- Kodu.* 1925, lhk. 763. 1.783
- „Mõtted“.* Teine raamat. 1911, a., lhk. 192. 1.692
- Noor-Eesti.* 1910/11. a. Nr. 4, 5 ja 6, lhk. 338. 1.713
- Noor-Eesti IV.* 1912, lhk. 268. 1.652
- Noor-Eesti V.* 1015, lhk. 261. 1.762
- „Päevalehe“ aastaraamat.* 1913, lhk. 311. 1.631
- „Odamees“.* 1922. a., lhk. 143. 1.733
- „Odamees“.* 1923. a., lhk. 336. 1.743
- „Odamees“.* 1924. a., lhk. 352. 1.753
- Rahvahariduse töö väljaspool kooli.* I. 1913. a., lhk. 102. 1.582
- Reiman, V.* Eesti kultuura IV. 1915. a., lhk. 194. 1.682
- Vaba sõna.* 1914. Toimekond: K. Einbund, Joh. Jans, Ed. Juhanson, Bernhard Linde, Rudolf Paabo, Kornelius Tüür, Joh. Semper. I aastakäik. 1915. a., lhk. 368. 1.592
- Virgo, Eduard.* Oma maa. II. 1913. a., lhk. 324. 1.662
- Virgo, Eduard.* Oma maa. II. 1613. a., lhk. 295. 1.672
- „Õitsituled.“* Eesti ajakirjanduse album. Koguteos I—IV. 1921—1924. a., lhk. 335. 1.723

LIHK NR. 1.

- Duffey, Mrs. E. B.* Taevas ja põrgu. Läbielamised teises ilmas. i. a., lhk. 74. 2.471
- Chambers, Artur.* Inimene ja vaimumaa. Eesti keelde Anna Prants. 1908. a., lhk. 252. 2.341
- Heraklides, A.* Teadusline Piibli sõnaraamat. Vana ja uue Testamendi ajaloo teated. 1911. a., lhk. 180. 2.442
- Kallas, Aksel.* Sealpoolt kaldalt. I. Olemuse algallikatel. i. a., lhk. 144. 2.463
- Kaspar.* Ühe koolmeistri meeletuletused. Kirja pandud aastal 1650. 1912. a., lhk. 141. 2.291
- Katseline spiritismus.* Vaimude raamat. i. a. lhk. 128. 2.431
- Key, Ellen.* Abielu ja armastus. Eestistanud *Anonymus*. 1905. a., lhk. 304. 2.452
- Oldekop, E.* Võhiku mõlteid imetegude, usudogmade ja liberaalse usuteaduse kohta. 1925. a., lhk. 37. 2.482
- Paliso, Rudolf.* Käekiri — iseloomu väljendaja. Grafoloogia õpperaamat. 1924. a., lhk. 68. 2.301
- Pokrovskaja, M. I.* Sugulisesit kasvatusest ja enese kasvatusest. 1914. a., lhk. 63. 2.321
- Schmidt, Richard Dr.* Fakirid ja Yoga õpetus. Sanskritikeelsete allikate järele. 1911. a., lhk. 152. 2.332

- Tennmann, Ed.* Mooses ja prohvetid. Vana seaduse usk ja tema tunnistaja. 18 pildiga. 1921. a., lhk. 223. 2.362
- Turp, H.* Koduloo meetodika. 1921. a., lhk. 152. 2.422
- Univer, M.* Kasvatusteadus. 1920. a., lhk. 266. 2.353
- LIIK NR. 3.
- Adamson, J.* Majandusteadus keskkoolidele ja eneseharimiseks. 1922. a., lhk. 216. 3.462
- Asper, F.* Käsiraamat sunnifaitmiseks vekslite ja obligatsioonide järele. 1924. a., lhk. 50. 3.321
- Bilbassov, N.* Eesti Vabariigis maksev Riigiärimaksu seadus. 1922. a., lhk. 163. 3.482
- Buck, V.* Rahvas ja maa. i. a., lhk. 140. 5.412
- Buharin' Nikolai.* Ülemineku ajajärgu ökonoomia. I jagu. Transformatsiooni protsessi üldine teooria. Tlk. E. Tenter. 1921. a., lhk. 143. 3.422
- Damaschke, A.* Kogukondlise omavalitsuse ülesanded. Eestistanud cand. jur. K. Päts. 1908. a., lhk. 352. 3.292
- Diesel, Rudolf.* Solidarismus. Inimesesoo loomulik pääsetee. Eestistanud cand. jur. K. Päts. 1910. a., lhk. 143. 3.532
- Gerlach, Helmuth* v. Parlament. Tlk. P. Grünfeldi. i. a., lhk. 63. 3.441
- Hanko, A.* Ühistöö I. 1910. a., lhk. 59. 3.362
- Hertzka, Th.* Sotsialdemokraatia ja sotsiaalvabameelsus. Eestistanud K. Päts. 1909. a., lhk. 40. 3.592
- Ihering, Rudolf von.* Võitlus õiguse eest. Saksa keelest Ed. Laaman. 1913. a., lhk. 81. 3.391
- Kann, Aleksander.* Otsekohesed maksud: I tulumaks, II ärimaks ja nende puudused. i. a., lhk. 63. 3.532
- Kautsky, K.* Proletariaadi diktatuur. 1919. a., lhk. 96. 3.601
- Kautsky, Karl.* Sotsialrevolutsioon. II jagu. Järgmine päev peale sotsiaalset revolutsiooni. 1907. a. lhk. 68. 3.621
- Korpimaa, Tõmo.* Ostuühisused ja sotsialismus. Soome keelest Joh. Kirkmann. 1909. a., lhk. 47. 3.352
- Martna, M.* Soome. (Suomi.) Kirjeldused Soome oludest. i. a., lhk. 300. 3.312
- Marx, Karl.* Majanduslised õpetused. Rahvale arusaadavalt kokku seadnud ja ära seletanud Karl Kautsky. Tlk. H. Pöggelmann. 1920. a., lhk. 266. 3.401
- Menger, Anton.* Rahvapoliitik. Eesti keelde K. Kotsar. 1907. a., lhk. 90. 3.641
- Mikfeld, K.* Eesti tsiviil protsess ühes administratiiv protsessiga. 1924. a., lhk. 48. 3.493
- Plehanov, G.* Sotsiaaldemokraatia taktika. A. Rei eeskõnega. 1919. a., lhk. 81. 3.611
- Reiss, Dr. R. A.* Isikukirjeldus. Käsiraamat poliitiseasutustele ja ametnikkudele, kohutegelastele, kohtuarstidele, vangimaja ametnikkudele ja politseikoolidele. Eesti keelde A. Liit. 1921. a., lhk. 125. 3.281
- Rüßman, Ed.* Töökaitse säaduste käsiraamat töösturiitele ja töölistele. 1924. a., lhk. 108. 3.452
- Scherschenevitsch, G. F. Prof.* Riik ja õigus. Eestistanud Lui Olesk. 1910. a., lhk. 113. 3.301
- Sherschenevitsch, G. F. Prof.* Ühiskonnateadus. (Sotsioloogia.) Tlk. Peeter Ruubel. 1921. a., lhk. 60. 3.562
- Scherschenevitsch, G. F. Prof.* Ühiskonnateadus. (Sotsioloogia.) II. Ilk. Peeter Ruubel. 1922. a., lhk. 60. 3.332
- Seadus ja kohus.* Õigusteadline ajakiri. 1919. a., lhk. 168+172+152. 3.542
- Songi, Voldemar.* Ühisjoud. 1910. a., lhk. 56. 3.381
- Stern, S.* Tuleviku riik. Sotsialismusest, tema olu teostegemise võimalusest ja otsiarbekohasusest. 1908. a., lhk. 59. 3.551
- Tallinna linna statistiline aastaraamat.* 1924. a. I aastakäik. 1925. a., lhk. 258. 3.433
- Tief O. I.* Sundnormid (seaduste ja määruste) süsteemiline nimestik. II. Riigi Teataja üldine sisujuht. 1725. a., lhk. 692. 3.573
- Vellner, Aug. Ins.* Naroova jõe uurimise andmed ja veejõu kasutamise kava. 1923. a., lhk. 172+48 tab. 3.273
- Westergaard, Harald.* Rahvamajanduse-teadus peajoonetes. Eestistanud Eduard Virgo. 1910. a., lhk. 173. 3.471
- LIIK NR. 4.
- Avik, Juhan.* Kodu rajalt. Seitseteistkümmend laulu segakoorile. Dr. M. Veske sõnadel. 1919. a. lhk. 58. 4.753
- Arvisto, Erik mag.* Esperanto õpiraamat iseõppimiseks. 1925. a., lhk. 143. 4.492
- Eesti õigekeelsuse sõnaraamat* 1925. a., lhk. 560. 4.602
- Hermann, Dr. K. A.* Eesti rahvalaulud segakoorile: Esimene vihik i. a., lhk. 73. 4.782
- Hermann, Dr. K. A.* Laulu ja mängu leht. Kuukiri Eesti muusika edendamiseks. 1888. a., lhk. 96+96. 4.792
- Hermann, Dr. K. A.* Laulu ja mängu leht. Kuukiri Eesti muusika edendamiseks. 1893. a., lhk. 80+64+28+20. 4.802
- Hermann, Dr. K. A.* Ilu-hääled. Kooli, kiriku, kodu, kontserdi ja pidu tarvituseks. 1905. a., lhk. 160. 4.832
- Hermann, Miina.* Laulud nais- ehk lastekooridele. 1918. a., lhk. 103. 4.742
- Jürgenstein, A.* Arvuteaduslised kirjatööd. 1918. a., lhk. 170. 4.611
- Jõgever, J.* Eesti keele häälikute ajalugu. 1918. a., lhk. 224. 4.511
- Kallas, Aino.* „Noor-Eesti“. Näopildid ja sihtjooned. 1921. a., lhk. 200. 4.622
- Kasemets, Anton.* Muusika algõpetus. 246 noodi näitega tekstis. Konservatooriumi muusika algõpetuse õppekavale vastavalt kokku seatud; lhk. 112. 4.772
- Kettunen, Lauri.* Soome keele õpiraamat i. a. lhk. 138. 4.463
- Kettunen, Lauri.* Arvutavad märkused keeleuendussõnauete puhul. i. a., lhk. 104. 4.651
- Kettunen, Lauri.* Lõunavepsa häälik - ajalugu. I. Konsonandid. 1922. a., lhk. 135. 4.542
- Koiti, Th.* Elementaarne algebra. Õperaamat koolidele ja iseõppijatele. 1920. a., lhk. 288. 4.812
- Lesta, Rudolf.* Ratsanikud üleval metsakõrgustikul. Vabadussõja kangelaste ausammas monumentaalplastilikked kordumislaules. Eelkavandid Valga, Tartu ja Tallinna kesklinna platse jaoks. i. a. lhk. 62. 4.591
- Loorits, Oskar.* Eesti keele grammatika. i. a., lhk. 175. 4.582
- Neumann, M.* Süstemaafiline Eesti-Inglise sõnaraamat. 1924. a., lhk. 191. 4.451
- Neumann, M.* Saksa-Eesti sõnaraamat. 1913. a., lhk. 319. 4.471
- Neumann, M.* Eesti-Saksa sõnaraamat. 1923. a., lhk. 276. 4.481
- Neumann, M.* Soome-Eesti sõnaraamat. 1911. a. lhk. 328. 4.661
- Noor Eesti.* Almanak. 1924. a., lhk. 127. 4.421

- Puusepp Fr.* Keelelised harjutused õigekirja õppimiseks koolidele ja iseõppijatele. 3.–6. õppeaasta. i. a., lhk. 116. 4.432
- Pöhl, H.* Inglise keele õpperaamat. Alkursus. Koolidele ja iseõppijatele. Hääleõpetus, lugemise, kõnelemise ja kirjatõde harjutused, grammatika ja sõnastik. i. a., lhk. 124. 4.553
- Pöhl, H.* Inglise keele õpperaamat. II. Lugemik i. a. lhk. 270. 4.563
- Raul, Rich.* Anekdoodid muusikameestest. 1925. a., lhk. 95. 4.821
- Richardson, Ch.* Raamatute valikust ja sellest, kuidas neid lugeda, et nad tooksid meile ka. u. 1925. a., lhk. 79. 4.811
- Pokrovsky, K. D. Prof.* Kosmograafia kursus keskkoolidele. Tlk. V. Nano. 1921. a., lhk. 168 5.742
- Popp, Margot.* Iluduse ravitsemine Läbi proovitud juhatused iluduse tõstmiseks ja alalhoidmiseks ja iluduserohud. 1914. a., lhk. 32. 5.921
- Õrtsmut, J.* Looduslugu algkoolidele. Tõekooli käsiraamat. II õppeaasta. 1925. a., lhk. 64. 5.762
- Raikov, B.* Loodusloo praktiliste tööde õppeviis. Jaan Rumma. 1921. a., lhk. 150. 5.801
- Rashevski, K.* Stereomeetria. 1924. a., lhk. 88. 5.982
- Rüegg, Hans; Meyer, Dr. med.* Naine emane. Eesti keelde E. J. 1925. a., lhk. 176. 5.582
- Rõuk, A.* Kodumaal kasvavad arsirohutaimed ja arstimine nende abil. 1924. a., lhk. 112. 5.691
- Rängel, A. loomaarst.* Koduloomade arstimine ja sünnitusabi. 1924. a., lhk. 312+42 pilti. 5.1082
- Rägo, Gerhard Prof.* Matemaatilise analüüsi elemendid. 1922. a., lhk. 176. 5.771
- Schmeil, O. Dr. Prof.* Zooloogia käsiraamat. Eestistanud J. Piiper. 1920. a., lhk. 226. 5.872
- Schmeil, O. Dr. Prof.,* Botaanika käsiraamat. 1920. a. lhk. 206. 5.862
- Schlossmann, K.* Üldine mikrobioloogia ja seroloogia ühes mikrobioloogilise tehnikaga. 1925. a. lhk. 320. 5.902
- Schönenberger, Fr. Dr. ja Siegert, W.* Loomulik arstimise õpetus. 1905. a., lhk. 754. 5.1062
- Shaposhnikov, N. ja Valtsev, N.* Algebraliste ülesannete kogu. I jagu. Ümber töötanud ja täiendanud K. R. Veski ja J. Grünthal. 1923. a., lhk. 177. 5.631
- Shaposhnikov N ja Valtsev, N.* Algebraliste ülesannete kogu. Tlk. ja täiendanud K. R. Veski ja J. Grünthal. 1921. a., lhk. 172. 5.622
- Spuhl-Rolalia, J. G.* Maailma ja inimsoo tulevik. 1910/1921. a., lhk. 162. 5.941
- Talvik, S. Dr. med.* Tervis. Rahvalik arstiteaduslik ajakiri. 1922. a., lhk. 112. 5.1092
- Tervis.* Põhja-Balti arstideseltsi kuukiri. 1914. a., lhk. 112. 5.1122
- Tervis.* Arstiteadusline ajakiri. Neljas aastakäik. i. a. lhk. 92. 5.1112
- Tervis.* Rahvalik arstiteaduslik ajakiri. 1923. a., lhk. 160 5.1102
- Vagner, Prof.* Zooloogia õpperaamat keskkoolidele. Tlk. H. Männik ja A. Vaga. Üldine osa ja selgroolud. 1921. a., lhk. 175. 5.722
- Vagner, J Prof* Zooloogia õpperaamat keskkoolidele. Tlk. H. Männik ja A. Vaga. II osa. Selgroolised loomad 1923. a., lhk. 160. 5.732
- Valdes, A. — Veski, J.* Kogu eestikeelseid oskussõnu. 1924. a., lhk. 68+III. 5.642
- Vilberg, G.* Eesti taimestik koolidele. Abiraamat taimede tundmaõppimiseks. Teine täiendatud trükk 1925. a., lhk. 259. 5.1072
- V. J. Kodune arstimise õpetus.* Juhatus haiguste äratundmiseks ja arstimiseks. i. a. lhk. 264. 5.1042
- Voogas, B. Dr.* Esimene abi õnnetujuhtumiste ja äkiliste haiguste puhul arsti kohalejõudumiseni. 1925. a. 5.591
- Ridala, V.* Eesti keele õigekirjutus. Koolidele ja iseõppijatele. 1922. a., lhk. 32+15. 4.671
- Rimski-Korsakov, N.* Praktiline harmoonia õpperaamat. I Harmoonia. 1920. a., lhk. 192. 4.702
- Saaberk-Sacresto, A.* Murdsõnad Põhja-Eestist. 1921. a. lhk. 88. 4.681
- Saar, Mart* Segakoorigaulud. 1909. a., lhk. 62. 4.712
- Siimer, J.* Muusikaajaloo põhijooned. 1921. a., lhk. 66. 4.851
- Sillaots, M.* A. Kitsberg'i toodang. 1925. a. lhk. 68. 4.641
- Sommer, J. M.* Naljaked laulud Eesti meestekooridele. i. a. lhk. 75. 4.842
- Univer, M.* Bioloogia. Elektroomist — inimeseni. 1919. a., lhk. 149. 5.842
- Vares, M.* Kalevala. Kontserdi laulud. Nalja laulude lisaga. 1901. a., lhk. 151. 4.722
- Viedemann.* Eesti-Vene sõnaraamat. Seadnud M. Saalem. Täiendanud ja vaatanud J. Kunder ja kooliõp. T. Kuusik. 1890. a., lhk. 526. 4.572
- Virkhaus, A.* Akkordid ja nende loomulik lahendamine. 1925. a., lhk. 88. 4.441
- Visnapuu, Eduard* Muusika leksikon. I Terminoloogia. 1923. a., lhk. 139. 4.761

LIIK NR. 5.

- Audova, A.* Inimese füsioloogia ja anatoomia õpperaamat ühes tervishoidliste märkustega. 1921. a., lhk. 170. 5.882
- Audova, A.* Üldine bioloogia. Keskkooli õpperaamat. 150 joonisega. 1924. a., lhk. 168. 5.822
- Arvas, A.* Tähtsamad koduloomade hakkavad haigused. i. a. lhk. 111. 5.1032
- Botaanika õpperaamat.* Eduard Strasburger, Fritz Noll, Heinrich Schenk, A. F. Vilhelm Schimpr. XIV väljaande ümber.: Dr. H. Fitting, Dr. Ludvig Jost, Dr. H. Schenk, Dr. G. Karsten. Tõlk Juhan Karu ja Juhan Klein. 1926. a., lhk. 353. 5.752
- Eesti loodus.* Ära trükk koguteosest „Eesti.“ 1925. a., lhk. 184. 5.953
- Erlemann, V. ja Lang, F.* Füüsika õpperaamat keskkoolile II Hääli ja valgus humanitaar- ja reaalaru III kl. ulatuses ühes füüsikalise optikaga. 1925. a., lhk. 124. 5.782
- Haeckel, Ernst.* Loodus ja inimene. Viis päätükki Ernst Haeckeli tödest ühes sissejuhatusega, tema 80 a. sünnipäeva mälestuseks. 1914. a., lhk. 110. 5.972
- Kogerman-Männik-Mahlstein* Looduseõpetus. Ühtluskooli II õppeaasta. 1924. a., lhk. 232 5.962
- Kool, Joh* Loomade arstimise juhatus 50 seletava pildiga. 1912. a., lhk. 106. 5.1012
- Lang, Joh.* Füüsika ülesanded keskkoolidele ja iseõppimiseks. 1923. a., lhk. 151. 5.661
- Lang, J. ja Sulla, O.* Füüsika sõnastik. 1919. a., lhk. 120. 5.672
- Langstein.* Laste toitmisest, ravitsemisest ja kasvata misest. 1925. a., lhk. 142. 5.1052
- Langstein, L. Prof. dr.* Laste toitmisest, ravitsemisest ja kasvatamisest. 1925. a., lhk. 142. 5.601
- Luiga, G. E.* Taimede elu. 1913. a., lhk. 110. 5.1001
- Maddison, P. ja Ussisoo, Th.* Planimeetria. i. a. lhk. 96. 5.683
- Maltenek, E. ja Keskküla, M.* Füüsika õpperaamat keskkoolile. i. a. lhk. 326. 5.892
- Matemaatika sõnastik.* 1922. a., lhk. 66. 5.652
- Meyer, Dr. M. Vilh.* Maavarisemine ja tulepurtskavad mäed. Eesti keelde L. Jürmann ja E. Tender. 1911. a., lhk. 86. 5.1132

- Nano, Villem.* Tasapinnaline trigonomeetria ja ofäärilise trigonomeetria alged. 1923. a., lhk. 98. 5.832
- Nothing-Perli.* Ruumi algõpetus (Elementaarse geometria) süstemaafiline kursus. 1919. a., lhk. 148+8+4. 5.852
- Oppel, Karl Dr.* Loomade ilmast. Sündmused, kirjeldused ja juhatused loomade elust ja olust. Kokkuseadnud C. H. Niggol. 1924. a., lhk. 321. 5.612
- Piiper, J.* Üldise zooloogia põhijooned. I jagu. Tsütoloogia (Histoloogia), Orgnoloogia (Ontogeneenia). 1920. a., lhk. 223. 5.792
- Ploss, G. Dr.* Naisterahvas, tema kehaehitus, suguelu ja tervishoid. 1925. a., lhk. 277. 5.562
- LIIK NR. 7.
- Anni, August.* Soome maa, rahvas ja kultuur. 1924. a., lhk. 184. 7.12
- Eesti, i. a.,* lhk. 96. 7.73
- Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat I.* 1925. a., lhk. 160. 7.602
- Eisen, M. J.* Eestlaste sugu. Teine täiendatud trükk. 1922. a., lhk. 237. 7.22
- Hoia Ronk.* 1914. a. Reisipildid, 1924. a., lhk. 197. 7.511
- Johani, Alfred.* Türgimaa ja Balkani rahvad. Eestistanud Ed. Virgo, i. a. lhk. 118. 7.31
- Kampe, I. H.* Kolumbus. Ameerika ülesleidmine, 1881. a., lhk. 159. 7.181
- Kampmann, M.* Eesti kodumaa. Geograafilised ülevaated ja lugemik. Esimene osa: Põhja-Eesli, 1921. a., lhk. 256. 7.42
- Kampmann, M.* Eesti kodumaa. Geograafilised ülevaated ja lugemik. Esimene osa: Põhja-Eesli, 1921. a., lhk. 256. 7.492
- Kampmann, M.* Eesti kodumaa. Geograafilised ülevaated ja lugemine. Teine osa: Lõuna-Eesli, 1921. a., lhk. 272. 7.52
- Kampmann, M.* Eesti kodumaa. Geograafilised ülevaated ja lugemik. Teine osa: Lõuna-Eesli, 1921. a., lhk. 122. 7.502
- Kents, J.* Eestimaa geograafia õpperaamat. 1921. a., lhk. 122. 7.452
- Kents, J. ja teine.* Vaata Rumma J. ja teine.
- Kindralstaabi IV osakonna Topo-Hüdrograafia aastaraamat.* 1924. a., lhk. 131+6 kaarti. 7.573
- Koppel, D. ja teine.* Vaata Sütt, S. ja teine.
- Lattik, Jaan.* Lõunamaale. Reisikirjeldused. 1925. a., lhk. 151. 7.461
- Lübbavist—Tshushimani.* Soomuslaeva „Suvorovi“ peal põhjalainud Vene laevaehitus-meistri Eugen Sigismundovitsh Politovski kirjad abikaasale. 1911. lhk. 176. 7.621
- Linde, Bernhard.* Tõusva päikese mailt. Reisivestid, Siberist, Jaapanist, Hiinast ja Indiast. 1925. a., lhk. 183. 7.481
- Luiga, G. E.* Meretaga võõrsil. 1911. a., lhk. 64. 7.161
- Lukats, J.* Siberis. Kullamaad, i. a., lhk. 67. Juurdekõide. 3.231
- Markus, J.* Brasilia suurte lootuste maa. Juhatus väljarännata soovijaile. 1924. a., lhk. 31. 7.432
- Manninen, J. Dr.* Etograafilised monograafiad. I. kannud. 1926. a., lhk. 38. 7.613
- Mansen, Triljof.* Reisijuhatumised Põhja-Jäämere jääal ja pimeduses. Eesti keelde toimefanud M. Neumann. I—III, i. a., lhk. 128+142+103. 7.101
- Pallo, Kristjan.* Esimesed Eesti väljarändajad, ehk 40. aastat Samaaras (!). 1897. a., lhk. 112. 7.191
- Prümmel, J.* Tervismuda — ja mere-kuurort. Haapsalu i. a., lhk. 50. 7.111
- Raudsepp, Hugo.* Öös ja jääs. Fridtjoe Nanseni ekspeditsioon 1893—1896. Tõlkinud Jul. Sakk, i. a., lhk. 122. 7.61
- Rengarten, Konstantin v.* Jala ümber maailma. Reisikirjeldused. 1898. a., lhk. 1028. 7.591
- Ridala, V.* Ringi mööda kodumaad. 1921. a., lhk. 107. 7.122
- Rosenberg, E.* Virumaa. Maakonna mineviku ja oleviku käsitav koguteos. 1924. a., lhk. 408. 7.132
- Rumma, J. ja teine.* Euroopa. Maateaduse õpperaamat keskkoolidele. 114 joonisega tekstis ja 12 kaardiga lisas. 1925. a., lhk. 224. 7.542
- Rumma, Jaan.* Üldine maateadus. Õpperaamat keskkoolidele. 1922. a., lhk. 232. 7.472
- Rumma, Jaan.* Maateaduse õpeviis. 13 joonisega. 1920. a., lhk. 176. 7.561
- Saareste, A.* Eesti, eestlased ja Eesti keel. Äraüritikk F. Viedemann'i sõnastiku kolmanda trükki sissejuhatastest. 1923. a., lhk. XXVI. 7.393
- Silla, Vasso.* Rändur Eestis. 1924. a., lhk. 320. 7.441
- Sütt, S. ja teine.* Maateaduse õpperaamat. Eestimaa ja naabermaad. IV õppeaasta. 1925. a., lhk. 183. 7.521
- Sütt, S. ja teine.* Maateaduse õpperaamat algkoolidele. V õppeaasta. Aasia, Aafrika, Ameerika ja Austraalia. 1925. a., lhk. 206. 7.531
- Tartumaa maateadusline, majandusline ja ajalooline kirjeldus.* Toimefus: J. Rumma, J. G. Granö, J. V. Veski. 1925. a., lhk. 740+19 kaarti. 7.402
- Tshishov, E.* Lääne-Euroopa. Kirjeldus loodusest, riikidest, rahvastest 45 ettelugemises. Üle 100 pildi ja kaardi, i. a., lhk. 103. 7.552
- Tuglas, Friedebert.* Teekond Hispaania. Reisikirjeldused. 1923. a., lhk. 189. 7.82

(Järgneb.)

Iga raudteelase ja posti-telegraafi- telefoni teenija püham kohus

on oma häälekandjat „SIDET“ kaastöö ja tellimistega toetada. „SIDE“ on ainuke ajaleht Eestis, mis teie huvisid kaitseb ja teie parema käekäigu eest võitleb.